Ὁ ὑμνογράφος Γαβριήλ.

Οἱ ἄγριοι μάρτυρες Φώτιος καὶ Ἀνίκητος εἶναι ἐκ τῶν συνεχῶς ἐν τῇ Ιερᾷ λειτουργίᾳ μνημονευομένων. Ἡ σημερινὴ πρὸς αὐτοὺς ἁσματικὴ ἀκολουθία τῆς 12-ης Αὐγούστου στερεῖται κοντάκιον, ἀλλ' ἐν τοῖς παλαιοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις ἀπαντᾷ συνεχῶς ἐν κοντάκιον συνοδευόμενον μὲ τινας οἰκους. Τὸ αὐτὸ κοντάκιον μὲ ἓνα συνήθως οἶκον ἀπαντᾷ καὶ ἐν χειρογράφοις μῆναις· ὁ δὲ καρδινάλιος Pitra ἐξ ἐνὸς κώδικος ἐξέδωκε καὶ τὸ κοντάκιον καὶ τρεῖς σὺν αὐτῷ οἰκους, οἵτινες εἶναι λείψανα πολυστρόφου τινὸς ὕμνου ταυτὴν ἀγνώστου ἐν τῇ ὁλότητί του¹⁾, συναποτελοῦντα δὲ ἀκροστιχικῶς τὰ στοιχεῖα ΓΑΡ, ἐν οἷς ὁ Pitra ἀναγνωρίζει λείψανον ὀνόματος ὑμνογράφου τινὸς ὀνομαζομένου Γαβριήλ. Ἡ περὶ τούτου εἰκασία τοῦ Pitra εἶναι ὀρθή, διότι καὶ ὁ ῥῶσος ἀρχιμανδρίτης Ἀμφιλόχιος²⁾ εὗρων ὕστερον ἐν ἄλλῳ κώδικι τὸ εἰρημένον κοντάκιον σὺν τρισὶν οἰκοῖς, ἀποτελοῦσιν ἀκροστιχικῶς τὰ στοιχεῖα ΓΡΗ, ἔδωκεν ἀφορμὴν διὰ τούτων νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ ὑφ' ἡμῶν ὁ Γαβριήλ. Δύο τῶν παρὰ τῷ Ἀμφιλοχίῳ οἰκῶν εἶναι οἱ αὐτοὶ παρὰ τῷ Pitra, δηλαδὴ οἱ ἀρχόμενοι ἀπὸ Γ καὶ Ρ, ὁ δ' ἕτερος ἐξ Η ἀρχόμενος εἶναι πρωτοφανής· ἀλλ' εἶναι καὶ οὗτος τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ καὶ φανερῶς λείψανον καὶ αὐτὸς τοῦ καταστραφέντος πολυστρόφου ὕμνου. Τέλος ἔχομεν ἐνταῦθα τὰ ἀκρόστιχα στοιχεῖα ΓΑΡΗ, ἐξ ὧν δύναται νὰ σχηματισθῇ μόνον τὸ ὄνομα ΓΑ(β)Ρ(ι)Η(λ), οὐχὶ δὲ τὸ ὄνομα Γερμανοῦ ἢ Γρηγορίου.

Ὁ ὑμνογράφος Γαβριήλ δὲν εἶναι παντελῶς ἄγνωστος. Ὁ Ἀλλάτιος ἐγίνωσκεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Γαβριήλ ἓνα κανόνα εἰς τὸν ἄγιον Νικόλαον, οὗτινος καὶ εἶχεν ἐκδώσει δύο τροπάρια.³⁾ Εἰς δὲ ἕτερος κανὼν τοῦ Γαβριήλ εὐρίσκεται σήμερον ἀνώνυμος ἐν τῷ μῆναιῳ τοῦ Φεβρουαρίου, ψαλλόμενος εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου καὶ ἀκροστιχίδα φέρων τὸ „Λουκᾶν ἐπαινῶ τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος“· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ Γαβριήλ διέσωσεν ὁ τοῦ 11-ου αἰῶνος 153-ος κώδιξ τῆς ἐν Μόσχᾳ συνοδικῆς βιβλιοθήκης, ἐνθα ὁ εἰς τὸν Λουκᾶν κανὼν λέγεται

1) Pitra, *Analecta* τ. 1, σ. 330—331.

2) Ἀμφιλόγιον Κονδακάριον, σ. 132.

3) L. Allatii Ioannes Henricus Hottingerus, *Romae* 1661, σ. 179.

φανερώς ποίημα Γαβριήλ μοναχοῦ (φύλλ. 59—63). 'Ο αὐτὸς κῶδιξ περιέσωσε τοῦ Γαβριήλ τούτου καὶ ἐν δοξαστικὸν εἰς τὸν ἄγιον Συμεὼν τὸν Θεοδόχον, ὅπερ εὐρίσκεται ἀμέσως μετὰ τὸ ἕτερον γνωστὸν καὶ σήμερον δοξαστικὸν τοῦ Γερμανοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἄγιον Συμεὼν (φύλλ. 28). ἔχει δὲ τὸ κείμενον αὐτοῦ οὕτω.

Καὶ νῦν. Ἦχος ὁ αὐτός (= β').

Γαβριήλ μοναχοῦ.

Σήμερον* τὸν Χριστὸν ἐν τῷ ναῷ εἰσάγει ἡ παρθένος·

Σήμερον* Συμεὼν εἰσδέχεται

ἐν ἀγκάλαις τὸν δεσπότην·

αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐθαύμαζον

τὸ ἐξαίσιον ὁρῶσαι θεώρημα·

ἡ παρθένος ὁρῶσα ἠγάλλετο

καὶ ἡ Ἄννα προφητὶς ἐδείκνυτο,

ἡμεῖς δὲ* οἱ συνελθόντες βοῶμεν·

„Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη,* ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία“.

'Ο Γαβριήλ εἶναι καὶ ποιητὴς κανόνος ἀγνωστου νῦν ἡμῖν, ὅστις παλλόμενος ἐν τῇ μονῇ τοῖς Εὐεργέτιδος τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῖτων „εἰς τὴν παννυχίδα τῆς ἀγρυπνίας“, ἦτον εἰς ἥχον δ' καὶ κατὰ τὴν α' ᾠδὴν αὐτοῦ εἰρμὸν εἶχε τὸν ἀπὸ τοῦ „Ὁφθησαν“ ἀρχόμενον.¹⁾ Συνέταξεν ὡσαύτως ὁ Γαβριήλ ἕτερον κανόνα εἰς τὰ ἐπιλόγια τῆς Θεοτόκου (26 Δεκεμβρίου), ὅστις ἐψάλλετο ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ εἰς τὸν ὄρθρον τῆς ἑορτῆς· ἦτο δὲ καὶ οὗτος εἰς ἥχον δ' καὶ ἤρχετο ἀπὸ τοῦ εἰρμοῦ „Ἀνοίξω τὸ στόμα μου“.²⁾

Πότε δ' ἔξη ὁ ὕμνογράφος οὗτος Γαβριήλ, ἀγνοοῦμεν· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ τάξωμεν αὐτὸν εἰς τὸ τέλος περὶπου τοῦ 10-ου αἰῶνος, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ ὅσιος Λουκᾶς ἀπέθανεν ὑπερμεσοῦντος τοῦ 10-ου αἰῶνος καὶ ὁ ἐν Μόσχᾳ κῶδιξ ἐργάφη ἐν τῷ 11-ῳ αἰῶνι.

Ἐν Πετροπολίει, 30 Σεπτ. 1901.

'Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς.

1) Α. Δημητριάδου τυπικὰ, σ. 541.

2) Αὐτόθι σ. 359.